

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04

ZESPÓŁ REALIZACJI

BADAŃ

INTERNET:

621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17

<http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24

00 - 503 W A R S Z A W A

TELEFAX 629 - 40 - 89

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/152/99

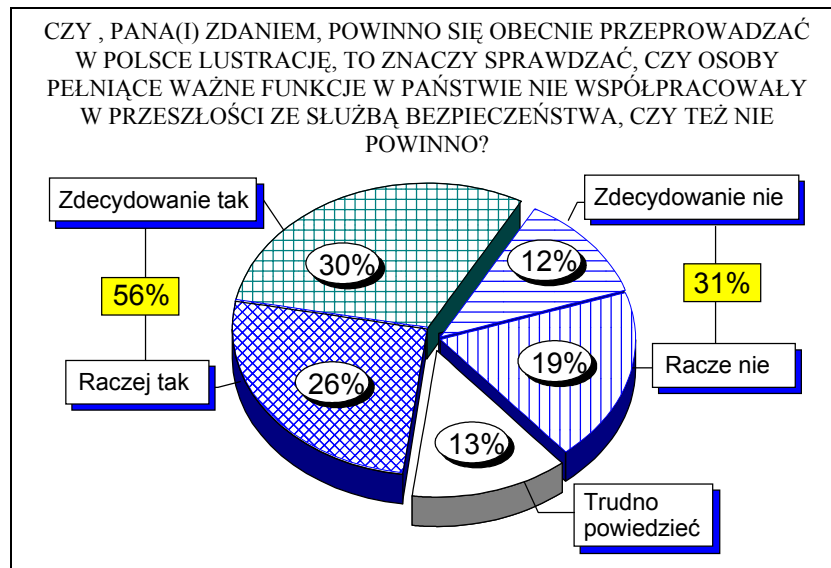
OCENY PROCESU LUSTRACYJNEGO

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Ponad połowa badanych jest zdania, że w Polsce powinno się przeprowadzać lustrację, jednak liczba jej zwolenników jest obecnie mniejsza niż przed dwoma laty (spadek z 76% do 56%).

- W porównaniu z majem '99 wzrósł odsetek negatywnych opinii o dotychczasowych skutkach wejścia w życie ustawy lustracyjnej. Obecnie oceny negatywne przeważają nad pozytywnymi (40% wobec 26%), podczas gdy w maju niemal się równoważyły (odpowiednio 23% i 21%). Równocześnie znacznie zmalała liczba osób deklarujących obojętny stosunek do tej kwestii lub nie mających wyrobionego zdania.
- Ponad połowa badanych (52%) podziela pogląd, że osoby, wobec których zostanie wszczęte postępowanie przed Sądem Lustracyjnym, powinny zrezygnować z pełnionych funkcji publicznych. Przeciwnego zdania jest co trzeci respondent.

Uruchomienie procedury lustracyjnej i jej dotychczasowy przebieg przysporzyły przeciwników samej idei lustracji. W stosunku do grudnia '97 znacznie zmalała liczba jej zwolenników¹. Nie zmienia to jednak faktu, że nadal przeważający odsetek badanych uważa, iż w Polsce powinno się przeprowadzać lustrację. Trzeba dodać, że po uchwaleniu przez Sejm ustawy lustracyjnej liczba zwolenników lustracji znacznie wzrosła. Obecnie natomiast za lustracją opowiada się niemal tyle samo badanych, ile w latach '94-'96.

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, powinno się obecnie przeprowadzać w Polsce lustrację, to znaczy sprawdzać, czy osoby pełniące ważne funkcje w państwie nie współpracowały w przeszłości ze Służbą Bezpieczeństwa, czy też nie powinno? ²	Wskazania respondentów według terminów badań			
	VI '94	XII '96	XII '97	IX '99
	w procentach			
Zdecydowanie tak	29	31	49	30
Raczej tak	28	26	27	26
Tak	57	57	76	56
Raczej nie	29	14	8	19
Zdecydowanie nie	7	10	4	12
Nie	36	24	12	31
Trudno powiedzieć	7	19	12	13

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (112) zrealizowano w dniach od 8 do 14 września '99 na liczącej 1123 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłej ludności Polski.

² W roku '96 pytanie brzmiało: „W Sejmie przygotowywana jest ustawa lustracyjna, dzięki której będzie możliwe sprawdzanie, czy osoby pełniące funkcje publiczne w państwie współpracowały w okresie PRL ze Służbą Bezpieczeństwa (lub były agentami Służby Bezpieczeństwa). Jak Pan(i) sądzi, czy taka ustawa jest potrzebna czy też nie?” (odpowiedzi: *zdecydowanie/raczej potrzebna* oraz *raczej/zdecydowanie niepotrzebna*).

Stosunek do lustracji w zasadzie nie wiąże się z cechami społecznymi i demograficznymi badanych. Jedynym czynnikiem wyraźnie różnicującym opinie na ten temat są poglądy i sympatie polityczne.

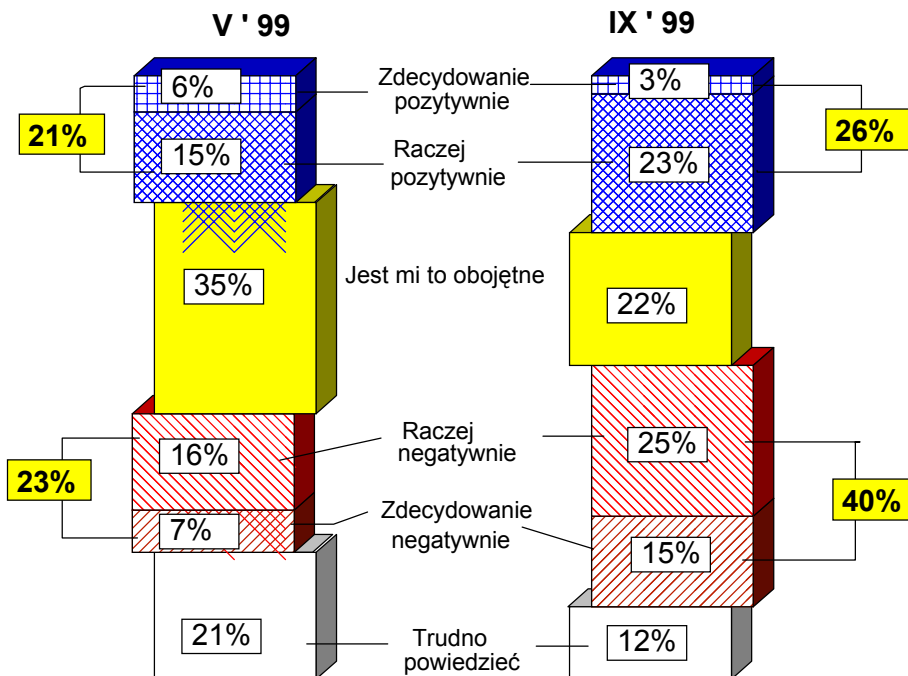
Tabela 2

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Czy, Pana(i) zdaniem, powinno się obecnie przeprowadzać w Polsce lustrację, to znaczy sprawdzać, czy osoby pełniące ważne funkcje w państwie nie współpracowały w przeszłości ze Służbą Bezpieczeństwa, czy też nie powinno?					
	Tak		Nie		Trudno powiedzieć	
	XII '97	IX '99	XII '97	IX '99	XII '97	IX '99
	w procentach					
AWS	90	83	3	10	7	7
PSL	84	68	1	27	15	4
UW	80	62	16	32	4	6
UP	82	57	13	43	5	0
SLD	63	43	26	49	11	8
Nie zamierzający głosować	71	53	10	29	19	18

W porównaniu z grudniem '97, a więc okresem przed rozpoczęciem procesu lustracyjnego, poparcie dla lustracji zmalało w najmniejszym stopniu wśród zwolenników AWS, w największym - wśród sympatyków Unii Pracy. Jedynym elektoratem, w którym przeciwnicy lustracji przeważają, choć nieznacznie, nad jej zwolennikami, są potencjalni wyborcy SLD. Trzeba dodać, że także wśród badanych nie mających sprecyzowanych sympatii politycznych wyraźnie dominuje pogląd, że obecnie należy przeprowadzać lustrację.

Dotychczasowe skutki procesu lustracyjnego oceniane są jednak dość krytycznie. Już w maju br. opinie w tej kwestii były podzielone. Wówczas jednak ponad połowa badanych bądź to nie miała wyrobionego zdania na ten temat (21%), bądź wyrażała obojętność w tej sprawie (35%). Obecnie opinie spolaryzowały się, oceny negatywne zaś wyraźnie przeważają (40%, wobec 26% pozytywnych).

RYS. 1. JAK PAN(I) OCENIA DOTYCHCZASOWE SKUTKI WEJŚCIA W ŻYCIE AKTUALNEJ USTAWY LUSTRACYJNEJ?

Warto też zwrócić uwagę, że o ile wśród osób, które pozytywnie oceniają dotychczasowe skutki lustracji, o połowę zmalał odsetek wyrażających swoje stanowisko w sposób zdecydowany, o tyle wśród badanych krytycznie nastawionych do rezultatów wejścia w życie ustawy lustracyjnej ponad dwukrotnie wzrosła liczba odpowiedzi zdecydowanie negatywnych.

Poglądy na temat skutków działania ustawy lustracyjnej w niewielkim stopniu zależne są od położenia społecznego badanych, choć różnicowania są nieco większe niż w przypadku opinii dotyczących przeprowadzania lustracji. Wyraźnie zróżnicowany jest natomiast „bierny” stosunek do tej sprawy. Niskie wykształcenie, zamieszkiwanie na wsi lub w małym ośrodku miejskim, utrzymywanie się z pracy we własnym gospodarstwie rolnym wiążą się z obojętnością wobec tej kwestii lub brakiem wyrobionego zdania. Sprzyja temu także częsty udział w praktykach religijnych oraz brak sprecyzowanych poglądów politycznych.

Negatywne oceny dotychczasowych skutków wejścia w życie ustawy lustracyjnej są najczęstsze wśród kadry kierowniczej i inteligencji (59%), badanych o orientacji lewicowej (57%), osób nie uczestniczących w praktykach religijnych (56%), z wyższym wykształceniem (55%) oraz pracujących na rachunek własny (50%). Jediną grupą, spośród wyróżnianych w naszych badaniach, w której opinie pozytywne przeważają nad negatywnymi, są respondenci deklarujący udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (odpowiednio 30% i 17%).

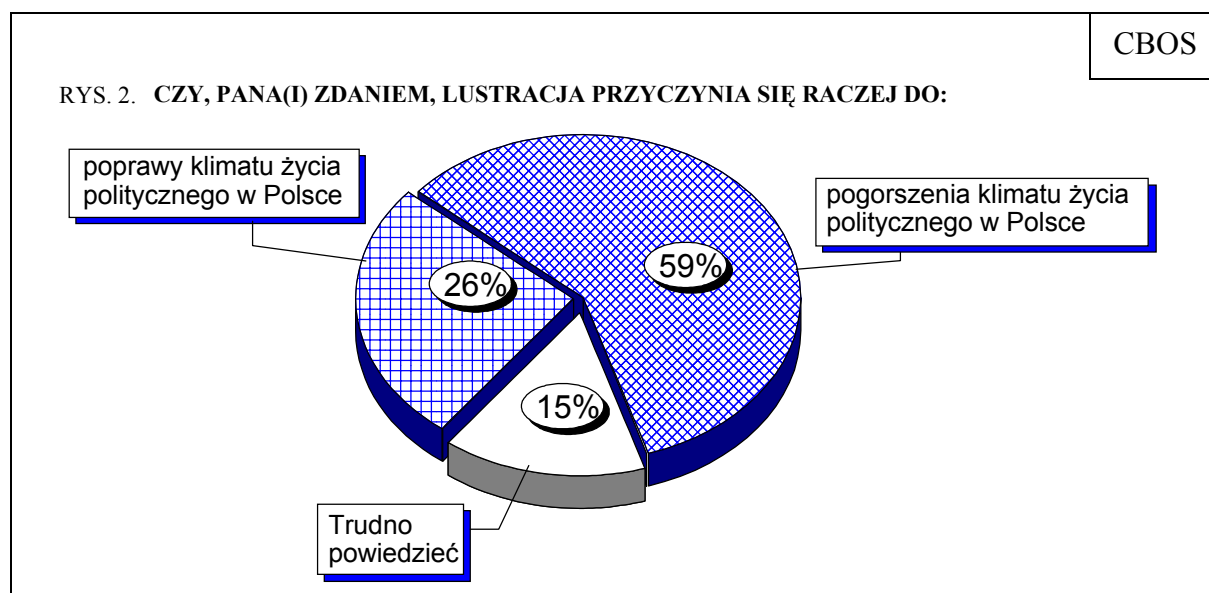
Porównując wyniki sondaży z maja i września br. można powiedzieć, że funkcjonowanie obecnej ustawy lustracyjnej w różny sposób wpłynęło na ocenę dotychczasowych skutków wejścia jej w życie wśród zwolenników poszczególnych partii i ugrupowań politycznych.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe skutki wejścia w życie aktualnej ustawy lustracyjnej?							
	Pozytywnie		Negatywnie		Jest mi to obojętne		Trudno powiedzieć	
	V '99	IX '99	V '99	IX '99	V '99	IX '99	V '99	IX '99
	w procentach							
AWS	30	47	22	25	28	18	21	10
UW	26	45	42	38	14	11	18	7
PSL	27	27	10	41	41	22	23	10
SLD	14	14	43	63	31	16	13	7
Nie zamierzający głosować	20	25	15	35	45	27	20	13

W miarę jak postępuje lustracja, liczba badanych deklarujących obojętność wobec skutków obowiązującej ustawy lub nie mających wyrobionego zdania na ten temat zmalała we wszystkich elektoratach. O ile jednak wśród zwolenników partii o rodowodzie „solidarnościowym” znacznie wzrosło przekonanie, że skutki wejścia w życie ustawy lustracyjnej są pozytywne, o tyle w elektoratach PSL i SLD odwrotnie - wyraźnie wzrosła liczba negatywnych ocen. Badani nie zamierzający brać udziału w wyborach parlamentarnych zareagowali na przebieg procesu lustracyjnego podobnie jak zwolennicy SLD i PSL.

Ponad połowa badanych jest zdania, że lustracja przyczynia się do pogorszenia klimatu życia politycznego w Polsce.

Przekonanie, że lustracja wpływa na poprawę klimatu życia politycznego, najczęstsze jest wśród zwolenników AWS. Jedynie w tym elektoracie przeważa ono nad opinią o negatywnych skutkach lustracji dla życia politycznego w Polsce. Natomiast największy odsetek osób twierdzących, że lustracja przyczynia się do pogorszenia klimatu życia politycznego, jest wśród sympatyków SLD.

Tabela 4

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Czy, Pana(i) zdaniem, lustracja przyczynia się raczej do ...		
	poprawy klimatu życia politycznego w Polsce	pogorszenia klimatu życia politycznego w Polsce	Trudno powiedzieć
	w procentach		
AWS	51	31	18
PSL	32	54	14
UP	29	62	9
UW	23	68	9
SLD	15	79	6
Niezdecydowani	28	48	24
Nie zamierzający głosować	21	59	20

V Cramera=0,237

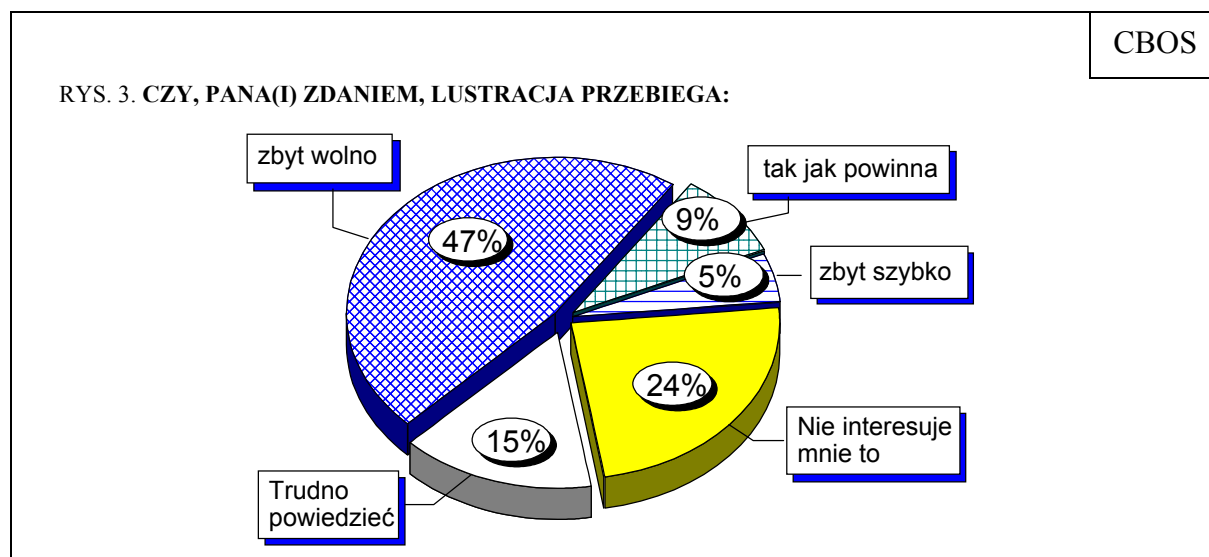
Opinia o tym, jak lustracja wpływa na klimat życia politycznego w Polsce, silnie wiąże się z oceną dotychczasowych skutków wejścia w życie ustawy lustracyjnej. Związek ten nie jest jednak do końca jednoznaczny - co czwarty respondent przekonany o pozytywnym wpływie lustracji na klimat życia politycznego w naszym kraju negatywnie ocenia jej skutki. Równocześnie niemal co piąty pozytywnie oceniający dotychczasowe skutki wejścia w życie ustawy lustracyjnej sądzi, że lustracja wpływa na pogorszenie klimatu życia politycznego.

Tabela 5

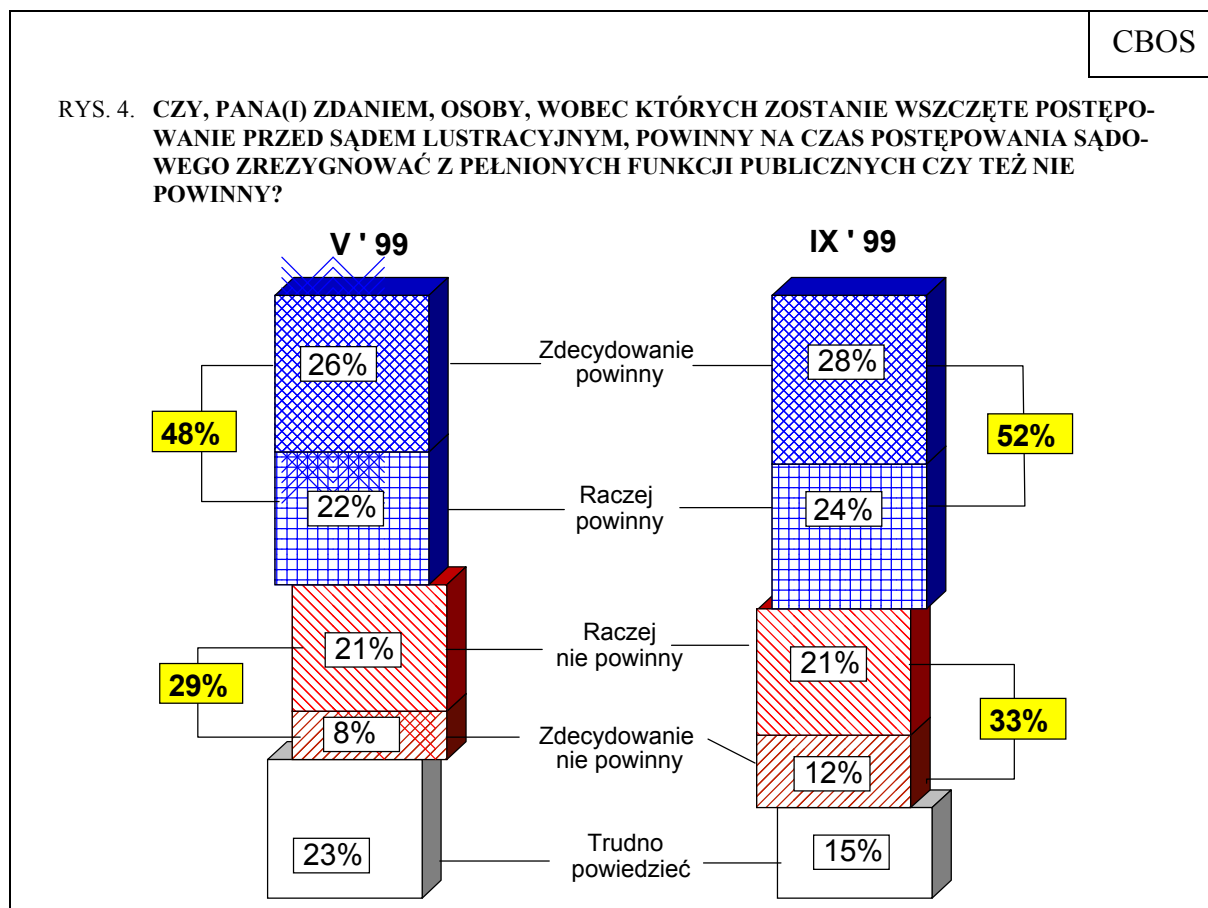
Czy, Pana(i) zdaniem lustracja przyczynia się raczej do:	Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe skutki wejścia w życie ustawy lustracyjnej?			
	Pozytywnie	Negatywnie	Jest mi to obojętne	Trudno powiedzieć
	w procentach			
- poprawy klimatu życia politycznego w Polsce	55	27	10	8
- pogorszenia klimatu życia politycznego w Polsce	19	52	20	9
Trudno powiedzieć	6	11	49	34

V Cramera=0,397

Zdaniem blisko połowy badanych lustracja przebiega zbyt wolno, niewielkie odsetki ankietowanych uważają, że we właściwym tempie lub zbyt szybko.

Wiele kontrowersji wzbudza stanowisko AWS, by osoby, wobec których wszczęto postępowanie przed Sądem Lustracyjnym, zaprzestały na ten czas działalności publicznej i zrezygnowały z pełnionych funkcji publicznych. W okresie od maja do września br. także w tej sprawie nastąpiła polaryzacja poglądów, jednak przewaga osób uznających tę zasadę za słuszną nad mającymi przeciwne zdanie na ten temat nie uległa zmianie.

Opinie w tej kwestii znacznie różnicują sympatie polityczne respondentów. Co więcej, podobieństwa i różnice między elektoratami głównych partii i ugrupowań nie odpowiadają podziałom „historycznym”.

Tabela 6

Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych	Czy, Pana(i) zdaniem, osoby, wobec których zostanie wszczęte postępowanie przed Sądem Lustracyjnym, powinny na czas postępowania sądowego zrezygnować z pełnionych funkcji publicznych czy też nie powinny?					
	Powinny		Nie powinny		Trudno powiedzieć	
	V '99	IX '99	V '99	IX '99	V '99	IX '99
	w procentach					
AWS	60	71	27	18	13	11
PSL	50	61	14	23	36	16
SLD	42	45	41	47	18	8
UW	58	43	40	44	2	13
Nie zamierzający głosować	48	50	22	30	30	20

Zdecydowana większość elektoratu AWS akceptuje przyjętą przez działaczy tego ugrupowania zasadę rezygnacji z funkcji publicznych osób, w stosunku do których wszczęte zostało postępowanie przed Sądem Lustracyjnym. W ciągu ostatnich czterech miesięcy wśród zwolenników AWS wzrósł odsetek akceptujących to rozwiązanie. Opowiada się za nim także większość sympatyków PSL. Również w tym elektoracie poparcie dla tej zasady wzrosło, choć równocześnie zwiększyła się liczba jej przeciwników.

W elektoratach UW i SLD zdania na ten temat są podzielone. Stanowisko wyborców SLD w tej sprawie w ciągu ostatnich miesięcy nie uległo większym zmianom. Natomiast sporą część zwolenników UW ogarnęły wątpliwości co do słuszności tej zasady, a nawet nieco zwiększyła się liczba jej przeciwników.

Wśród badanych nie identyfikujących się z żadnym ugrupowaniem politycznym przeważa poparcie dla zasady rezygnacji z funkcji publicznych osób, wobec których wszczęte zostało postępowanie przed Sądem Lustracyjnym. W ostatnim czasie jednak w tej grupie badanych w większym stopniu wzrosła liczba przeciwników tej zasady niż jej zwolenników.

Po wejściu w życie ustawy lustracyjnej zmniejszyła się - w stosunku do okresu po jej uchwaleniu - liczba zwolenników lustracji. Nadal jednak przeważający odsetek badanych uważa, że w Polsce powinno się przeprowadzać lustrację. Spolaryzowały się opinie na temat dotychczasowych skutków obowiązywania ustawy lustracyjnej, przy czym wzrósł odsetek ocen krytycznych. Jedynie wśród zwolenników AWS umocniła się przewaga pozytywnych opinii w tej kwestii.

Spolaryzowały się także stanowiska co do zasady, by osoby, wobec których wszczęto postępowanie przed Sądem Lustracyjnym, zrezygnowały z pełnienia funkcji publicznych, jednak wśród ogółu badanych proporcje zwolenników i przeciwników takiego rozwiązania się nie zmieniły.

Wyraźnie natomiast przeważa opinia, że wejście w życie ustawy lustracyjnej przyczynia się do pogorszenia klimatu życia politycznego w Polsce. Równocześnie dominuje pogląd, że lustracja przebiega zbyt wolno.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, powinno się obecnie przeprowadzać w Polsce lustrację, to znaczy sprawdzać, czy osoby pełniące ważne funkcje w państwie nie współpracowały w przeszłości ze Służbą Bezpieczeństwa, czy też nie powinno? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	56	31	13	1122
Płeć				
Mężczyźni	60	32	9	531
Kobiety	53	30	17	590
Wiek				
18-24 lat	60	29	11	160
25-34	54	34	12	198
35-44	52	36	12	208
45-54	60	31	9	225
55-64	57	33	11	132
65 lat i więcej	54	22	24	199
Miejsce zamieszkania				
Wieś	51	28	21	412
Miasto do 20 tys.	55	33	12	136
20 - 100 tys.	59	32	9	196
101 - 500 tys.	65	26	9	201
501 tys. i więcej mieszk.	56	38	6	177
Wykształcenie				
Podstawowe	53	22	25	306
Zasadnicze zawodowe	57	31	12	336
Średnie	57	36	7	371
Wyższe	57	39	4	108
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	52	41	7	74
Prac. umysł. niż. szczebla	51	41	8	95
Pracownicy fiz. - umysł.	55	36	8	91
Robotnicy wykwalifikowani	60	32	8	121
Robotnicy niewykwalifik.	52	33	15	65
Rolnicy	58	22	20	62
Pracujący na własny rach.	50	46	3	42
Bierni zawodowo				
Renciści	52	27	21	133
Emeryci	60	24	17	221
Uczniowie i studenci	67	24	9	83
Bezrobotni	51	30	19	87
Gospodynie domowe i inni	57	31	13	47
Pracuje w:				
sferze budżetowej	48	43	9	100
sekt. państw., publicznym	53	40	8	88
sp. właśc. prywat. i państwa	58	33	8	99
sekt. prywat. poza rolnictw.	58	35	8	222
prywatnym gosp. rolnym	61	19	20	81
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	52	31	16	150
276 - 399	63	25	12	138
400 - 549	59	30	11	248
550 - 799	56	36	8	170
Powyżej 799 zł	60	37	3	162
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	29	17	401
Średnie	56	31	13	504
Dobre	59	32	9	216
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	57	20	23	68
Raz w tygodniu	58	28	14	565
1-2 razy w miesiącu	57	29	13	159
Kilka razy w roku	55	37	8	227
W ogóle nie uczestniczy	49	41	10	101
Poglądy polityczne				
Lewica	48	44	8	313
Centrum	60	31	8	333
Prawica	72	21	7	235
Trudno powiedzieć	45	23	32	237

Tabela 2. Jak Pan(i) ocenia dotychczasowe skutki wejścia w życie aktualnej ustawy lustracyjnej?

	(%)				
	Pozytywnie	Negatywnie	Jest mi to obojętne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	26	40	22	13	1121
Płeć					
Mężczyźni	27	48	17	9	531
Kobiety	26	32	26	16	589
Wiek					
18-24 lat	27	36	23	14	160
25-34	34	38	21	7	198
35-44	27	43	20	10	208
45-54	25	44	19	11	224
55-64	19	49	21	11	132
65 lat i więcej	22	28	26	24	198
Miejsce zamieszkania					
Wieś	21	36	26	17	412
Miasto do 20 tys.	24	42	22	12	136
20 - 100 tys.	26	40	23	10	196
101 - 500 tys.	32	39	18	11	199
501 tys.i więcej mieszk.	33	46	13	7	177
Wykształcenie					
Podstawowe	16	31	29	23	306
Zasadnicze zawodowe	26	43	21	11	336
Średnie	33	39	19	8	370
Wyższe	32	55	9	3	107
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	28	59	8	6	73
Prac.umysł.niż.szczebła	30	41	21	8	95
Pracownicy fiz.-umysł.	25	34	29	11	91
Robotnicy wykwalifikowani	31	45	12	13	121
Robotnicy niewykwalifik.	31	41	21	7	65
Rolnicy	18	33	29	20	62
Pracujący na własny rach.	28	50	18	4	41
Bierni zawodowo					
Renciści	20	38	25	17	133
Emeryci	25	34	22	18	221
Uczniowie i studenci	21	40	23	16	83
Bezrobotni	32	37	27	5	87
Gospodynie domowe i inni	28	35	27	10	47
Pracuje w:					
sferze budżetowej	25	46	19	10	99
sekt. państw.,publicznym	24	46	21	9	88
sp. właśc. pryw. i państwa	34	44	12	10	99
sekt. pryw. poza rolnict.	30	46	17	7	221
prywatnym gosp. rolnym	19	35	25	20	81
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	26	36	27	11	150
276 - 399	21	43	28	8	138
400 - 549	31	40	16	13	248
550 - 799	26	43	20	11	170
Powyżej 799 zł	31	52	12	5	162
Ocena własnych war. mater.					
Złe	25	38	24	14	401
Średnie	23	42	21	14	504
Dobre	35	38	20	7	215
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	30	17	36	18	68
Raz w tygodniu	28	36	22	14	564
1-2 razy w miesiącu	24	38	24	14	159
Kilka razy w roku	22	51	16	11	227
W ogóle nie uczestniczy	23	56	18	3	101
Poglądy polityczne					
Lewica	20	57	17	7	313
Centrum	28	41	22	9	332
Prawica	40	34	14	11	235
Trudno powiedzieć	17	22	35	26	237